

Maica Domnului și Eminescu

Răsai asupra mea

Răsai asupra mea, luminează lină,
Ca-n visul meu ceresc d-odinioară;
O, maică sfântă, pururea fecioară,
În noaptea gândurilor mele vină!

Speranța mea tu n-o lăsa să moară,
Deși al meu e un noian de vină;
Privirea ta de milă caldă, plină,
Îndurătoare-asupra mea coboară.

Străin de toți, pierdut în suferința
Adâncă a nimicniciei mele,
Eu nu mai cred nimic și n-am tărie,

Dă-mi tinerețea mea, redă-mi credința

Si reapari din cerul tău de stele
Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!

Rugăciune

Crăiasă alegându-te,
Îngenunchem rugându-te,
Înalță-ne, ne mântuie
Din valul ce ne bântuie;
Fii scut de întărire
Și zid de mântuire,
Privirea-ți adorată
Asupra-ne coboară,
O, maică prea curată
Și pururea fecioară,
Marie!

Noi, ce din mila sfântului
Umbră facem pământului,
Rugămu-ne-ndurărilor
Luceafărului mărilor;
Ascultă-a noastre plângeri,
Regină peste îngeri,
Din neguri te arată,
Lumină dulce clară,
O, maică prea curată
Și pururea fecioară,
Marie!

Mihai Eminescu

Părintele Profesor Ovidiu Moceanu despre cultul Fecioarei în opera lui Mihai Eminescu

Pentru mulți poate fi o surpriză să găsească într-o carte de Cântări în cinstea Maicii Domnului (1990) două poezii de Mihai Eminescu, sonetul Răsai asupra mea și Rugăciune. Nu distonează prin nimic față de celelalte, anonime; dimpotrivă, în versul eminescian se concentrează o lumină extraordinară, de

credință, evlavie și smerenie, care se revarsă și asupra celorlalte, prin cuvântul cu sonorități aparte. Aceste poezii, precum și altele, ca Învierea, Ta twan asi sau Colinde, colinde, aceasta din urmă aproape intrată în folclor, ne atrag atenția asupra literaturii noastre de inspirație religioasă, poate una din cele mai bogate, dar al cărei drum a devenit greu de reconstituit.

Fiorul credinței a inspirat pagini de mare elevație și poate că nu peste mult timp va găsi cineva răgazul să le redea circuitului public, după ce au așteptat atâta în cine știe ce ediții rare, în pagini de revistă prăfuite de vreme. Chiar poezia românească se naște sub semnul Credinței, în Psaltirea lui Dosoftei (1673), iar acest semn va marca momentele ei de glorie. De la Dosoftei întemeietorul la Eminescu Desăvârșitorul, până la Arghezi și Voiculescu, poezia sentimentului religios a însoțit, cu înfiorările ei profunde, cu neliniștile sale, evoluția literaturii noastre.

De o atenție deosebită s-a bucurat la noi cinstirea Fecioarei, așa cum o demonstrează și creația eminesciană. Cartea îngrijită de diaconul Gheorghe Băbuț Maica Domnului Ocrotitoarea României ne dă o idee despre dimensiunile acestui cult, deși, la o cercetare puțin mai aprofundată, găsim mult mai multe pagini literare, și încă dintre cele mai izbutite. Numai în volumul Gânduri albe, postume ale lui Vasile Voiculescu (editate în 1986), am detecta materia unei întregi cărți.

Cinstirea Fecioarei e sentimentul cel mai puternic în colindele noastre. Prin 1936, Mircea Eliade se exprima despre pietatea cu care creștinii răsăriteni evocă imaginea Fecioarei explicând intensitatea acesteia prin credința lor că femeia și mama sunt "un miracol divin pe pământ". Cercetătorul continua: "În Răsărit, exista așadar, cu mult înainte de creștinism, o pietate sinceră și populară față de femeie și față de mamă; adică față de principiul rodniciei și bunătății pe care mama îl întrupa. Nu este deci întâmplător că tocmai aici, în

Răsărit, creștinătatea se apropie întâi de Maica Domnului” (v. Maica Domnului, [în] “Familia”, 1936, nr. 6, pp. 33-38).

Poezia noastră cultă a însoțit cinstirea Fecioarei de imaginea “luminii line”, sintagmă cu reverberații în imnologia creștină. La Voiculescu, de exemplu, izvorul “luminii line” e ființa Fecioarei Măria, Lumina Dintâi, originară, vindecătoare de angostățile aduse de civilizația brutală: “Lumină lină a Sfintei Marii, / Vino-n acest amurg de lume / Să ne scapi de agonicele zvârcoliri; / Iată, omul pune la cale anume / Spulberul nefericitei tale zidiri”.

Pentru Eminescu, Fecioara este “crăiasa” lumii, taina vieții și a morții, îndurarea, mila care risipește deznădejdea. Poetul înalță rugăciunea în numele tuturor suferinșilor: *“Crăiasă alegându-te, / Îngenunchem rugându-te / Înalță, ne mântuie / Din valul ce ne bântuie; / Fii scut de întărire / Și zid de mântuire, / Privirea-ți adorată / Asupra-ne coboară / O, maică prea curată / Și pururea fecioară, / Marie!”* (Rugăciune).

Suferim cu toții, dezorientați, într-o lume ale cărei taine copleșitoare se înmulțesc și care nu pot fi pătrunse fără revelație. Lumina îndurătoare a “reginei peste îngeri” ne-ar putea ajuta: *“Rugămu-ne-ndurărilor, / Luceafărului mărilor; / Ascultă-a noastre plângeri, / Regină peste îngeri / Din neguri te arată / Lumină dulce clară, / O, maică prea curată / Și pururea fecioară, / Marie!”*

Invocarea “luceafărului mărilor” n-are legătură, în aparență, cu capodopera eminesciană. Dar se știe că numele Fecioarei, după o interpretare, provine din ebraică, însemnând “picătură din mare” (mar – “picătură”, yam – “mare”). Sfântul Ieronim a tradus în latină cuvântul, folosind sintagma *Stilla Maris* (lat. *stilla* – “picătură”), care a fost apropiată de altă sintagmă, cu puternice conotații poetice, *Stella Maris* (“Steaua Mării”). E lesne de înțeles de ce s-a impus cea de a doua sintagmă. Imnul Ave, Maria, *Stella Maris* creează imaginea

poetică a Fecioarei "luceafăr al mărilor". Ocrotitoarea marinarilor (de aceea își sărbătoresc ziua la 15 August) are puterea să ne înalțe "din valul ce ne bîntuie", fiecare din noi fiind în voia valurilor vieții.

În poezia eminesciană, Fecioara reprezintă idealul, absolutul, arhetipul, iubirea. G. Călinescu observa, vorbind despre erotica poetului, că "spiritul încearcă, prin imaginea femeii, să iasă din lumea contingentelor și să intuiască fericirea paradisiacă". Totuși, este o exagerare afirmația că în adorația eminesciană a Fecioarei am putea identifica "un sexualism transfigurat". Unele creații ar justifica-o, dacă n-ar apărea setea de împăcare cu lumea, cu destinul, sentiment pe care nu-l poate aduce decât o ființă mai presus decât toate cele care aprind focul dragostei pământești. Astfel că imaginea Fecioarei, "luceafăr al mărilor", se situează în alte zone ale trăirii adorației decât femeia înger din Înger și demon, spre exemplu: "Ea un înger ce se roagă – El un demon ce visează; / Ea o inimă de aur – El un suflet apostat; / El în umbra lui fatală, stă-ndărătnic rezemat -/ La picioarele Madonei, tristă, sfântă, Ea veghează." Femeia înger, "mândră de înduioșare", aduce împăcarea, adică iertarea, prin dragoste, de fapt mântuirea. Lumea capătă un sens, fiindcă, la sfârșit, demonul răzvrătit a primit binecuvântarea dragostei și milei creștinești.

Nu găsim altceva în sonetul Răsai asupra mea, ci cu mult mai mult. Răzvrătitul se află în fiecare din noi și nimeni nu știe mai bine asta decât poetul. Înger și demon nu individualiza imaginea celui care caută împăcarea. Ceea ce impresionează în sonet e forța trăirii individuale, căința sinceră și încrederea că asupra sufletului rănit, obosit, se va așeza binefăcătoarea "lumină lină". Ea se întrupează în "maica sfântă, pururea fecioară" și regenerează ființa poetului prin credință, speranță, dragoste. Sunt cele trei mari virtuți creștine, evocate și de Apostolul Pavel ca fundamente ale ființei. Nota puternică de inspirație autobiografică dă

autenticitate invocației, pentru că, e lucru știut, rugăciunea presupune și mărturisire: "Speranța mea tu n-o lăsa să moară, / Deși al meu e un noian de vină; / Privirea ta de milă caldă, plină, / Îndurătoare-asupra mea coboară". Disperarea sufletului fără putere, fiindcă și-a pierdut credința, îl încearcă greu pe cel care între tinerețe și credință așează semnul adorației fără sfârșit: "*Străin de toți, pierdut în suferința / Adâncă a nimicniciei mele, / Eu nu mai cred nimic și n-am tărie. / Dă-mi tinerețea mea, redă-mi credința / Și reparați din cerul tău de stele: / Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!*"

Există o poartă de lumină în aceste versuri, și nu numai. Sentimentul pierderii în neant poate fi contracarat prin revelație. "Lumina lină" pune sub înțelesurile ei adânci "noaptea gândurilor" și nu credem că trebuie să alergăm la texte sanscrite pentru a explica sentimentul pe care îl trăiește poetul, așa cum face Perpessicius comentând *Ta twam asi*. Adorarea Fecioarei aduce poetului fericirea extatică, imposibil de trăit pe drumurile profane ale iubirii. Evlavie despre care vorbea Călinescu ("Eminescu intră în iubire cu o evlavie adâncă, cu o credință care nu suferă ironie și ușurătate") găsește în aceste rugăciuni orizontul cel mai pur, dezvăluindu-ne una din trăsăturile profunde ale registrului afectiv eminescian.

Pr. prof. univ. dr. Ovidiu MOCEANU

Sursa: <http://vlad-mihai.blogspot.com/>

Mihai Eminescu Ro